

SZÉKELY HIRLAP

POLITIKAI S VEGYESTARTALMU KÖZLÖNY.

KIADÓ-HIVATAL:

Az ev. ref. főiskola nyomdájában.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS

NAGY-KÖZ ELEJE.

Hirdetési ár: Három hasábos garmond sorért, vagy annak helyéért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 kr. és minden beiktatásért külön 30 kr. o. é. belyegdíj. — Három hasábos nyilttéri sorért 20 kr. o. é.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal.

Pesten, Zeisler M. hirdetést közvetítő intézete, Királyutca 60-ik sz., és J. Haasenstien és Vogler Bécsben (Wollzeile 9-dik sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton, reggel, NAGY FÉLÍVEN.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Negyedévre 1 ft 30 kr.
Félévre 2 „ 50 „

A népiskolák és a vallás.

(Folyt. és vége.)

Ha e vád igaz volna, úgy mindenki, ki ily iskolákra adja szavazatát eo ipso a vallás kiirtására dolgoznék; a szülő, ki ily iskolába küldi gyermekét, szándékosan erkölctelenne és vallástalanná akarja azt neveltetni. Mintán pedig igen sokan vagyunk, kik a vallást nem csak hogy nem akarnók kiirtani, hanem ellenkezőleg egész életünket annak terjesztésére és erősítésére szenteltük és mégis barátai vagyunk a neutralis iskoláknak, igen sokan a szülők közül szívökön hordják gyerekök erkölcsös és vallásos fejlődését és mégis neutralis iskolába küldik őket: mi ilyenek mindnyájan e tárgyat illetőleg, szánandó tévedésben és tudatlanságban vagyunk. Ezt kellene kimutatni a neutralis iskola ellenségeinek fenyegetődzések és sértegetések helyett. Miután pedig ezt nem tesszük, rajtunk a sor megmondani miért nem látjuk mi a vallást megtámadva ez iskolák által, mi garantiát látunk e rendszerben a gyermekek vallásos nevelését illetőleg. Nem láthatni mi kárt okozhat a gyermek vallásosságának az, hogy a gyermek egy más felekezethez tartozó tanítótól tanul. Az iskolai előjáróság szigorúan fel fog ügyelni, hogy a közös iskolák egyik felekezet érdekében se zsákmányoltassanak ki, a tanítónak kötelességévé lesz téve gondosan óvakodni minden olyan nyilatkozattól, mely tanítványai közül valamelyiket vallásos hitében megbotránkoztatná. Ezt ily iskolákban annyival könnyebben elérhetni, minthogy az ott tanított tantárgyak közül egyik sem áll semmi összeköttetésben a vallással. A vallás az embernek istenhez való viszonya; az eltérő felekezetek között csak abban van különbség, hogy e viszonyt másképp fogják fel. A népiskola tantárgyai pedig a látható, véges dolgokkal foglalkoznak, ezeken pedig mit sem változtat istenhez való viszonyunk tudata. Jogosan szólhatunk protestans vagy katholikus vallásról, de esztelenség volna protostans vagy katholikus természettudományról, geografiáról vagy históriáról beszélni. Egyedüli tantárgy hol a tanításban felekezeti különbség lehet a különböző felekezetű ta-

uitók között a vallás; de itt a tanítónak nem lehet alkalmát a más hitű gyermeknek, mert e tantárgy a népiskolában nem taníttatik. Azonban ép ezen tényt szokták a közös iskoláknak büniül róni fel, e miatt féltik sokan a vallást. Pedig ez a vád a legnagyobb önámítás, hisz épen a vallástánítás körül intézkedik a közös iskolai rendszer oly kitűnően, hogy azon intézkedést az egyházaknak még felekezeti iskoláikra nézve is ép a vallásosság érdekében kötelességök volna alkalmazásba venni. A közös iskolába járó gyermek nem csak nincs elzárva a vallástanulástól, de a törvény által határozottan kötelezve van rá. A különbség csak az, hogy a vallást nem az iskolatanító fogja tanítani, hanem a papok. Anélkül, hogy az iskola tanítókat legkevésbé is diffamálni akarnám, bátran el merem mondani, hogy nem hiszek széles Magyarországon embert, ki e tanítóváltozástól a vallást féltene. Valóban nagy ideje már, hogy avatott kezekre bizzuk a vallástánítást, s kikről tehetnők fel több joggal az avatottságot, mint a papokról? Arra, hogy korunkban úgy az elméleti, mint a gyakorlati vallástalanság annyira elharapózzék, bizonyára fő befolyással volt a vallástánításban eddig követett helytelen modor. Ez, nem ugyan szükségkép, de mégis valószínűleg megjavul a papok keze alatt. A közös iskolai rendszer alkalmat ad rá, hogy a lehető javulás megkezdessék. A közös iskolákat nagyon jótékonyak tartom én a vallásosság emelésére azért is, hogy e rendszer által a vallástánítás kivétetik a többi tárgyak közül; nem úgy, hogy mellőztetnék, hanem az által, hogy láthatólag magasb rangra emeltetik. Az által, hogy a vallást egy az iskolánál sokkal ünnepeyesb helyen, a templomban tanítják, még pedig a gyermek által csaknem vallásos reverentiával tisztelt egyének, a papok: ez által a tanítás már előre bizonyos magasb ihlettséget nyer, a gyermek keble előre a tárgy magasztosságához hangoltatik; még inkább, ha a virgács és a sok száraz emléttetés is kívül marad a templom ajtón! Cak a pap tegye meg kötelességét és a közös iskolák a helyett, hogy elerkölctelenítsék vagy vallástalanná

tegyék népünket, hatalmas emeltyüivé fognak válni az élő, buzgó vallásosság újraéledésének és virágzásának!

Dr. Kovács Ödön.

Országgyűlés.

XLV.

Az országgyűlés végszakának ülései — mindkét házban — a bevégett munka betetőzésével foglalkoztak: a megvitatott és elfogadott törvényezikkek, a király által szentesítve, kihirdetettek. Ezek mellett a főbbérdeket több miniszter feleletei képezék, melyeket az özőnnel beadott interpellatiók sürgősebbjeire adának. Erdekesebb tartjuk ezek közül a pénzügyminiszterét egész terjedelmében közölni, nem csak érdekes és örvendetes tartalmánál fogva, melyben a lehető legerősebb érvekkel: számokkal van megczáfoltva a baloldal azon állandó vádpontja, hogy a „közösügyi állapot“ tönkreteszi pénzügyünket, — hanem azért is, mert a „M. P.“ épen most egy cikksorozattal látja el szegény hivet („Kormányunk pénzügyi politikája.“ Lásd a „M. P.“ 82. 83. 84. számait), melyben nagy bölcsességgel, roppant tudományossággal s egy csomó számmal van kimutatva az, a mit Lónyai, alább megkezdett, beszéde már eleve tönkre tett.

A delegatiók.

A közösügyek elintézésére kiküldött bizottságok — mult számunkban érintett — megalakulásukon kívül tulajdonképi működésüket még nem kezdték meg. Csak bizottságokra oszlottak szét s az eléjük terjesztett költségvetést tanulmányozzák a delegatiók előtt teendő jelentéstétel végett.

A költségvetés főszámai a következők: I. külügyminiszterium: rendes szükséglet 4.026,409 frt, rendkívüli sz. 76,000 frt. II. Hadügyminiszterium: rendes szükséglet (hadsegereg és tengerészet) 82.386,852 frt., rendkívüli 8.554,000, összesen 90.940,852. III. Pénzügyminiszterium rendes szüks. 1.750,360 frt. IV. Számellenőrség 104,095 frt. Egész összeg: rendes szükséglet 88.267,803 frt. rendkívüli szüks. 8.630,000 frt, összesen 96.897,803 frt.

A mi a fedezetet illeti: a határvámok tiszta jövedéke tévén 10.944,000 frtot: javadalmazás által fedezendő: rendes 77.323.803 és rendkívüli 8.630,000 frt. Ebből a magyar koronaországokra eső 30 százalék teszen: rendes 23.197,142 frt rendkívüli 2.589,000 frt, összesen 25.786,141 frtot.

Lónyay Menyhért beszéde

a képviselőház jul. 13-dik ülésén.

T ház: Az országgyűlési jelen ülésszaknak nem csak napjai, de úgy szólván órái is megvannak számlálva; ennél fogva ezen rövid időnek egy részét nem szívesen veszem magam részére igénybe; de miután általában adós maradni nem szeretek, engedje meg a tiszt. ház, hogy 3 rendbeli hozzám intézett interpellatióra egymásután válaszoljak. A válaszzsal pedig adós annyival inkább nem kívánok maradni, miután mind a három tárgy részben az adófizetőket, részben pedig általában a pénzügyeket érdekelvén, kötelességemnek tartom a szükséges felvilágosítókat megadni.

Gr. Bethlen Sándor képviselő ur interpellatiót intézett hozzám az iránt, hogy „szándékozik-e a pénzügyminiszter Erdély némely útján létező út- és hidvámokat megszüntetni, és ezen utvámok jövedelmét tavall tett ígérete szerint a közlebbi budgetbe be nem venni? mire következőkben van szerencsém válaszolni:

Mint a múlt évben kifejeztem azon nézetet, úgy jelenleg is azon nézetben vagyok, hogy a jelenben még fennálló utvámok különösen Erdély némely vidékeit aránytalanul terhelik, azonban a törvény hozás 1869-ik évre a jelenben fennálló utvámoknak szedését elrendelvé azokra nézve lényeges változást ez év folytán tetteleg be nem hozhatok; egyébiránt az erdélyi utvámokra nézve már bizottmányi tárgyalásokat is tartottam, és felkértem az erdélyi királyi biztost, hogy tenne az iránt javaslatot, minő könnyítéseket lehetne a leginkább terhelt vidékeken időközileg is életbeléptetni. — Lehet-e és minő könnyítéseket még ezen évben életbeléptetni, azt nem tudom, azonban az 1870-ik évre még ez év folytán beterjesztendő államköltségvetési javaslat tárgyalása alkalmával a miniszterium az utvámokra vonatkozólag is fog egy t.javaslatot előterjeszthetni, mely a létező egyenlenségeket bizonyára kiegyenlítendő; természetesen a t. ház bölcsességétől fog függni, ezen tárgy felett véglegesen határozni.

A törvényhozás fog azon kérdés felett határozni: legyenek-e és hol utvámok, s azokból befolyt jövedelmek hová forditassanak, vagy pedig az utvámok mindenütt eltöröltesse, s az utfeuntartás költségei egészen a közös kincstár terhére essenek-e?

A jövő év kezdetétől nézetem szerint azon a méltányossággal meg nem egyezhető természetellenes állapot, hogy egy vidéken az utvámok fennállanak, midőn másutt nem léteznek, tovább fenn nem tartható.

Elnök: A ház e választ tudomásul veszi.

Lónyay Menyhért, pénzügyminiszter: A második interpellatiót, melyre felelni kívánok, Máriássy Béla, abonyi képviselő ur, régi barátom, intézte hozzám.

Tagadhatatlan, hogy igen fontos tárgyakról kívánt tőlem felvilágosítást, és én köszönetet mondok neki azért, hogy nekem alkalmat szolgáltatott azokról szólhatni; csak azt sajnálom, hogy interpellációját egy kissé későn tette, midőn a t. háznak türelme már igen fogytán van, s ennél fogva csak lehetőleg röviden fogok válaszolni.

Négy kérdést intéz érdemes képviselő ur hozzám, ugymint:

1) Van-e tudomása a tervezett bíróságok évi szükségleteiről.

2) Ha igen, képes-e a bírói szervezet által tetemes rendkívüli költséget az ország rendes jövedelmeiből fedezni.

3) Az ország jövedelmei fedezik-e kiadásait.

4) Ha az ország jövedelme felesleggel nem bír, mi módon fogja a bírói szervezet által előállítandó tetemes szükségletet fedezni?

A négy kérdés valójában két külön tárggyal foglalkozik. Az egyik a múlt napokban megszavazott törvény életbeléptetésére vonatkozik, a menyiben azt kérde képviselő ur: van-e tudomásom a tervezett bíróságok évi szükségletéről; s miután az új bírósági szervezetet költségesebbnek hiszi, következik a második, inkább általános kérdés: „az ország jövedelmei fedezik-e kiadásait?” tehát felvilágosítást kíván a multnak és jelennek pénzügyi eredményeiről, s véleményt kíván a jövőről is.

A második része az interpellációnak nagyfontosságú tárgy, melyről órákig lehetne beszélni, nagy kiterjedésű könyvet lehetne írni: azonban, miután erről részletesen még ez évben az 1870-dik évre szóló államköltségvetés előterjesztésénél lesz alkalom és lesz helyén szólni: meg fogja engedni a t. ház, hogy csak röviden fogom elmondani ez iránti nézeteimet. (Halljuk!)

Legelőbb is az első helyen említett tárgyról fogok szólani.

Mibe fog az új bírósági szervezet évenként kerülni? — Erről megvalloam határozott számokban kifejezett véleményt nem adhatok, miután előbb az országgyűlésnek a bíróságok szervezéséről előterjesztendő javaslatot kell törvényileg megállapítani. Arról előre is biztosítom képviselő urat, hogy én mint pénzügyminiszter azon leszek, hogy ezen új szervezet által a kitűzött

cél, t. i. a jól rendezett, gyors és független igazságkiszolgáltatás az államnak mentől kevesebb terheltetésével legyen elérhető: — de kijelenthetem előre még azt is, hogy tekintve azt, mibe kerül jelenben az igazságkiszolgáltatás és hogy a reá fordított kiadás minő eredményeket eszközöl: az új rendezés az eredményt tekintve, t. i. a szolgálatot, melyet az államnak és magánosoknak teendő, olcsóbb lesz, mint a mostani.

Mennyit tett a múlt évben, és mennyit fog tenni a jelen évben a bíróságokra fordított kiadás: azt a budgetben tett előszámításból igen is tudom és elmondhatom.

Az 1868. és 1869-ik években a bíróságok költségei két miniszternek költségvetésében fordulnak elő: az igazságügyminiszter költségvetésében a felsőbb bíróságok és az erdélyi alsóbb bíróságok, a belügyminiszter költségvetésében pedig a magyarországi alsóbb bíróságok költségei. Az utóbbiak ugyan pontosan meg nem határozhatók, azonban a belügyminiszteriumnál számítás szerint az összes megyei költségek tételeinek 51%-ja, a közigazgatás, 41%-ja pedig a törvénykezési költségekre fordítatik; ehhez jön még a szabad királyi városok számára adott segély. Ezen kiadások az igazságügyminiszter kiadási tételeinél tesznek az előszámítás szerint 1868-ik évre 1.609,400 frtot, a belügyminiszternél 2.904,200, összesen 4.513,600. Az 1869-ik évre az igazságügyminiszternél 1.935,700 frtot, belügyminiszternél 3.225,000 frt. összesen 5.160,700 frtot. Emelkedett tehát egy év alatt 647,000 frttal. A mostani hiányos rendszer mellett ezen nevezetes többkiadás tapasztalásom szerint az igazságszolgáltatást jobbra állította, míg jó rendezés mellett a jelenlegi 5 millió frt költséggel már szép eredményt lehet elérni.

Egyébiránt nézetem szerint ezen összeg nagyban nem fog nekedni, ha a község rendezés folytán a sok csekély ügy a község által intéztetik el: ha a békebírói intézmény czélszerűen rendeztetik, és a vidék önálló, vagyonos s tekintélyvel bíró egyénét, mint békebírók, minden fizetés nélkül egyenlített ki azon ügyek nagyobb részét, melyek másképp költséges és hosszadalmas perlekedésre adnának alkalmat. A takarékoság alatt sem azt értem, hogy a kinevezett bírák csekély fizetéssel láttassanak el: jól kell a bírói fizetni, hogy önálló lehessen, s egészen hivatásának szentelhesse munkásságát, de nem kell többet kinevezni, mint mennyi mulhatatlan szükséges, s az egész rendszert akké kell keresztülvinni, hogy a perlekedési vágy nemzünk ezen traditionalis hibája lejjebb hangolassék.

Noha a pénzügyminiszternek a bélyegbeli bevételek segítik a pénztárt megtölteni, mindamellett az adóképeség emelésének szempontjából azt kell óhajtani, hogy ok nélküli perek ne folytattassanak. — Ép ezért fektetek nagy súlyt arra, hogy a községi rendezés és a békebírói intézmény czélszerű keresztülvitele által a perek kevesedjenek, s így azután a bírósági költségek is nevezetesen kevesebbek lehetnek.

Az interpelláció első részére, úgy hiszem, elmondám, azt, a mi lehetett; minek rövid szakba foglalt értelme az, hogy a mostani rendezetlen és hiányos igazságszolgáltatás igen drága. Hogy a jövő, remélem, jobb, mibe fog kerülni, az tőlünk függ, miután mi leszünk hivatva, az alkalmazás felett határozni. (Helyeslés.)

Az interpelláció második részére is igyekeznem fogok röviden és érthetőleg válaszolni.

Most az önálló pénzügyi kormányzat harmadik évét éljük; a pénzügyek kívánságom szerinti rendezését rendszeresen keresztülvinni mind eddig nem sikerült, mert hiszen eddig a törvényhozás idejét leginkább a közjogi kérdések feletti viták foglalták el. — Sikerült ugyan némi könnyítéseket az adósági rendszerben keresztülvinni, a só árát tetemesen leszállítani, a bélyeg- és illetékeknél némi könnyítéseket elérni, a pénzügyi szolgálatot rendezni és átalakítani; de mi ez még azon fontos teendőkhöz képest, melyek ez irányban is még reánk várnak? A pénzügyek kezelésének harmadfélévi ideje alatt képes voltam a rendes bevételekből a kiadásakat fedezni, tehát még eddig deficit nem terheli a magyar államot.

Az 1867-ik évről eredményeit a volt legfőbb számvevőszék összeállításai szerint közöltem a múlt országgyűléssel; abból világos, hogy 1867-ben hiány nem volt, sőt, ha nem is sok,

valami mégis megtakarított. — Az adrese vita alkalmával Simonyi Ernő képviselő ur fölszólalása folytán előadtam, hogy az 1868-ik évről szóló számadások az országgyűlés szünetelése alatt elkészülvén, az újabb ülésszak kezdetén a t. háznak be fognak mutatni. Ezen számadásoknak eddig előttem tudva levő eredményeiből, noha még nincsenek teljesen elkülönítve azon tételek, melyek 1868-ik év elején még az 1867. évi szolgálatra fizetettek; úgy hasonlóképen még nincsenek véglegesen összeállítva azon tételek, melyek az 1869. év első hónapjai alatt az egyes miniszteriumok utalványára a különböző pénztáraknál fizetettek; miután azonban az egyik a másikat kiegyenliti, talán nem csalódom, ha azt jelenthetem ki, hogy az 1868-ik év sem fog hiányt mutatni, sőt hiszem, hogy nem egészen megvetendő felesleg lesz.

(Vége köv.)

Katona ügy.

Hadköteles korban álló, — vagyis 1849. 1848. 1847. 1846. 1845-ben született azon ifjakat, kik most is kételyben vannak aziránt, vajon — ha az idei martius elejéig egy évi önkéntesekként a hadseregbe még be nem léptek, — elvesztették-e a véderőről szóló 1868. XL. t.c. 21-dik §-ában foglalt azon kedvezményt, vagyis a jogot, hogy magukat még most is egy évi önkéntes hadszolgálatra saját vagy pedig az állam költségén besoroztathassák: a honvédelmi miniszterium f. évi máj 17-én 11,313. sz. a kibocsátott körrendeletének azon részére utaljuk, mely szerint ily ifjakra nézve, valamit azokra is, kik életök 17 évét betöltötték, a beléphetési jog az idei ujjonczási idény beálltaig semmiképp meg nem szűnt.

Midőn t. i. a honvédelmi miniszterium f. évi január 8-kán 155. sz. a kelt kibocsátványában az egy évi önkéntes katona-szolgálatra való beléphetés tekintetében ez évi február hó utolsó napja véghatáridőül jelöltettek ki, ez csak azokra nézve történt, kik a kérdéses szolgálatot ténylegesen mindjárt teljesíteni szándékoztak, kiknek tehát az érintett határnapig a hadseregbe belépniök kellett, mert az első, kivételesen csak 10 hónapra terjedő tanfolyam már mártius hó elsején vette kezdetét.

A ki tehát f. évi márczius 1-ig magát be nem soroztatta, csak is azon kedvezménytől esett el, hogy a tényleges katonaszolgálatot ez idén, és pedig csak 10 hónap, azaz márczius 1-je és december 31-ke közt eső időtartam alatt már nem teljesitheti.

A f. évi october 1-én megkezdődő és egy egész esztendőig tartó katonaszolgálati tanfolyamra tehát mindenki az ujjonczási idény beállta előtt, az idén tehát augusztus hó 15-kéig szabadon mint egy évi önkéntes a hadseregbe beléphet, ha az e részbeni feltételeknek megfelelő, vagyis a kellő képességet, szüleinek vagy gyámjának beleegyezését, kifogástalan magaviseletét, törvényes életkorát, és ha a magasabb korosztályiak közé tartozik, azt, hogy magát mult években a sorozás alól ki nem vonta, kellően kimutatja.

Ebből önként következik, hogy az előbbi pontban érintett határnapig egy évi önkéntesekül azok is még besoroztathatják magukat, kik éltük 25-dik évéig, azaz azon év 1-ső októberig, melyben a 25-dik életével betöltik, a tényleges szolgálatot vagy azért, mert tanulmányaikat folytatják, vagy pedig más akármilyen okból, elhalasztani kívánják; magától értetvén, hogy ezen elhalasztás csak is béke idejére szólhat.

Minthogy a rendes vegyes ujjonczási bizottságok egy évi önkéntesek besorozására nem jogosítvák, azt tanácsoljuk az illető ifjaknak, hogy magukat már a legközelebbi napokban besoroztassák, s így a besoroztatásukról tanúságot tevő okmány a honossági hatósághoz még f. év augusztus 15-e előtt áttétethessék.

Az e részben felszerelt folyamodványok közvetlenül az illető ezred (hadcsapat) parancsnokához intézendők.

A kik, mint orvosok vagy gyógyszerészek saját költségükön szolgálni akarnak, folyamodvényaikat azon hadfőparancsnokságnak küldjék meg, melynek területén tartózkodnak; ha pedig ugyanezen minőségben a közös hadügyminiszterium költségén szolgálni óhajtanának,

folyamodványai a közös hadügyminiszteriumhoz felterjesztendők lesznek.

Együttal figyelmeztetjük az ifjúságot, miszerint akadály fenn nem forog az ellen, hogy valaki azon esetre, ha tartózkodási helyén nem magyar, hanem más serezed vagy hadesapat lenne elhelyezve, magát egy évi önkéntesként valamely általa szabadon választandó magyar ezredhez besoroztassa, a tényleges szolgálatot azonban, a nem magyar ezrednél is teljesíthesse.

Azon ifjak végre, kik már hadköteles korban állanak, vagy legalább már 18 évesek, de a főgymnasiumnak, vagy ehez hasonlangu tanintézetnek még csak két utolsó évfolyamaiba járnak, ha ezen elkésésük nem saját hibájukból eredt, szintén egy évi önkéntesekül beléphetnek a hadseregbe; felvételük azonban csak azon feltétel alatt történik, ha a még hiányzó egy vagy két tanfolyamot is hallgatandják, miért is az ily önkénytesek béke idejében a tényleges egy évi szolgálatot csak akkor teljesíthetik, ha ezen feltételeknek egy, illetőleg két év alatt — mely időre szabadságoltatnak — eleget tettek.

Neumann Izrael váltóhamisítási bűnügye.

(Folytatás)

e) Vádlott a vizsgálat rendén való nyilatkozata szerint már 1861-ben el állott a sokszor említett váltó legalisáltatása eszméjétől, és annak más utoni biztosítását kívánta eszközölni, melyet fogyanatosított is — az ő előadása szerint — a következő módon:

Az 1860. év nyarán, idejét szorossabban nem tudja meghatározni, N.-Szebenbe utazott, és ottan találkozáva Kinnsbrunner Kain nevű companistájával a „Mediascher Hof“ című vendéglőben, tőle — megmutatván neki előbb a kérdés alatti 21,000 forintos váltót — tanácsot kért annak mikénti biztosítása iránt, mire Kinnsbrunner ajánlotta annak betáblázás általi biztosítását — nem csak hanem Kinnsbrunner maga Bardocz intradामी malma terhére fogalmazta is a biztosító okmányt, és a fogalmat átadta vádlottnak, ki azután azt egy az érintett vendéglőbeli pinceszér által előállított íróval kinek nevét nem tudta, tisztáztatta le, s az eként letisztázott példányt haza vivén Intradamba, ottan Bardoczczal úgy iratta alá 1861. ápril 11-én. Így adta elő ezt vádlott 1864. decemberében történt kihallgatása alkalmával; azonban ezután kihallgatásokor ns. B.-Szolnokvármegye főtörvényszékénél ismét oda módosította vádlott a vallomását: hogy N.-Szebenben Kinnsbrunner által készített fogalmazványt nem N.-Szebenben, hanem Intradamban otthon tisztáztatta le, s annak egy ily módon letisztázott példányát iratta alá Bardoczczal az előbb érintett időben.

Kinnsbrunner Kain a vizsgálat rendén kikérdezte azt vallotta: igaz ugyan, hogy 1860-ban találkozott N.-Szebenben vádlottal, s ez beszélte, hogy nekik Bardocz nagy összeggel tartozik — s illetőleg tanácsot kért annak biztosítása felől, s ő javallatta is egy betáblázhatási engedély kieszközölését, de vádlott neki sem az összeget meg nem mondta, sem a 21,000 frtról szóló váltót meg nem mutatta, sem pedig betáblázási okmányt, tanu a vádlottnak nem fogalmazott... Következésképp vádlott azon fönnbbi állítását illetőleg kétszer hazudott s nem is botránkozik meg abban; hanem a vizsgálat rendén tett hamis vallomásait beismervén, négy év múlva 1868. márcz. 30-án merészebben kezdé aláírásával ellátott betáblázhatási zálogokmányra vonatkozólag a következő kiszámított ténykörülmenyt:

Vádlott ns. B.-Szolnokmegye törvényszékénél azért hallgatta el, valamint a sokszor említett váltó, úgy az imént említett zálogokmány kiállítását igazoló valóságos tanuak megnevezését — (ezt már a m.-vásárhelyi törvényszékénél vallotta) — mivel tartott attól, hogy ottan az ő valódi önvédelme meghiusíttatnék, megnevezendett tanuinak azok részéről való megvesztegetése által, kik nekik ellenségei. Ezen indokolás után állította az itteni törvényszékénél tovább folytatott vizsgálat rendén: hogy ő 1860. év nyarán N.-Szebenben történetesen találkozáva Pollák Náthánnal, tőle kért tanácsot a felmutatott 21,000 frtos váltó miként biztosítása iránt;

ez azonnal — illetőleg nem csak tanácsot adott — azt egy zálogokmány (Pfandurkunde) által biztosíthatni — hanem egyszersmind vállalkozott annak fogalmazására, mi végett utasítást vett fel vádlottól azon ígérete mellett: hogy midőn a vádlott Szebenből hazafelé m.-vásárhelyen keresztül utazand, akkor átadandja a zálogokmány fogalmát. Vádlott visszajöven Szebenből, M.-Vásárhelyt be is tért Pollák Náthánhoz az ígért zálogokmányért, de az nem volt készen kellő utasítás hiánya miatt, melyet vádlott viszont megadván neki, azt ígérte Pollák, hogy elfogja küldeni a megkésztendő fogalmat Intradamba, melyet később el is készítvén, egy intradामी izraelitának Móricz Hermannak adta át vádlottnak leendő elvitel végett, de ez maga nem vitte el mindjárt, még dolgai levén M.-Vásárhelyen, hanem azt posta útján küldötte el vádlottnak, ki azután Intradamban megkapván a zálogokmány fogalmát, egy akkor ottan tartozkodó pénzügyőri egyéniséggel, kinek nevét s jelenlegi hollétét nem tudja, letisztáztatván, az ekként letisztázott példányt iratta alá Bardoczczal 1861 ápril 11-én.

Vádlott ezen utóbbi állítása igazolása végett hivatkozott, mint tanukra Hirsch Izsákra, Pollák Náthánra és Móricz Hermannra; ezek ki is kérdezte — illetőleg a vizsgálat rendén közülök Hirsch Ignác ezen körülményről előbbi kihallgatása alkalmával semmit se vallott — azonban Pollák Náthán és Móricz Hermann épen úgy vallottak, a mint vádlott állította és kívánta; de ezen tanuk vallomásai a vádlott állítására vonatkozólag bizony erőre mégse emelkedhetnek, mert

Pollák Náthán vallomásában a leggyanúsabb ellentét tűnik fel, — a midőn 1866. május 26-án kikérdezte valloimasában emlékezik a 21000 frtos váltóról s arra vonatkozó zálog okmányról, sőt nem csak hanem miután e váltóban betűvel 120,000 forint volt írva, s ezen vádlott megdöbben, vádlottat dr. Scheitz Antalhoz mint szakértőhöz utasította 1863. január 15-én délután 2—3 óra tájt, kitől azután este felé hozzá vissza menvén vádlott, ez megmutatva neki a 21,000 frtról szóló váltó és zálogokmány mintáit, s daczára annak, hogy vádlott megütöközt neki azelőtt megmutatott 21,000 frtos váltó anomaliáján... ezen első kikérdezése alkalmával Pollák Náthán miért nem nyugtatta meg vádlottat azon ténykörülmeny felhozásával: hogy épen az általa 1860-ban fogalmazott zálogokmánnyal, melynek Bardocz Elek által alá írott példányát már látta, biztosítva lenne váltó követelése —? Azért, mert akkor arról semmit sem tudott. Az ezen előbbi kihallgatása alkalmával tett vallomásából Pollák Náthánnak a legélesebb ész sem vonhatja ki azt: hogy ő valamit az előtt a kérdés alatti váltóról, s arra vonatkozó zálogokmányról tudott volna; mégis azután 2 évvel 1868. aprilis. 5-dikén azon hazugságot adta jegyzőkönyvre, hogy ő fogalmazta 1860. év nyarán a Bardocz által 1861. ápril. 11-én aláírt zálogokmányt; mily égrekiáltó ellentét vallomásában! mely különben sem ér-demel hitelt, — a midőn vádlott azt állította a vizsgálat rendén: hogy Pollák Náthánt még 1860-ban és azelőtt is ügyeiben apróbb irogatásokra használta fel, ki 1863. jan. 15-én vádlottal előbb lisztkereskedési egyezkedésre lépett, s azután beszélgettek a kérdés alatti váltóról, egyszóval egymáshoz közeli érdekvizonyban állottak, mi okból vallomása gyanus a b. p. r. t. 269. §. e., pontja alapján, — a mindőn dr. Scheitz. mint tanu vallomásából világos: hogy 1863. jan. 15-én vádlott nála nem járt, és valamint dr. Scheitz úgy dr. Herel Henrik is, vallomásukban azt állíták: hogy az 1861. ápril. 11-én Bardocz Elek által aláírtottnak állított zálogokmány — pár szó kivételével — azonos a dr. Scheitz által 1863. jan. 18-án vádlottnak kiadott zálogokmányi minta fogalommal, mi szintén kizárja a lehetőséget: hogy Pollák Náthán épp oly fogalmat fogalmazott volna azelőtt 3 évvel 1860-ban... a midőn, mint előbb is említett, a vádlott a belső-szolnokvármegyei törvényszékénél Pollák Náthánról említést sem tett arra nézve: hogy ő tudhatna valamit a zálogokmány fogalmazása körülményeiről.

Móricz Hermann vallomása sem érdemel figyelmet, a midőn vádlott a b.-sz.-megyei tör-

vényszékénél kihallgatásánál szintén nem emlékezett arról: hogy ő a zálogokmány fogalma küldéséről tudott volna valamit, kinek vallomása kiköndött költeményt tartalmaz, annyival inkább, mivel az általa elküldöttnek állított zálogokmánynak a kérdésalattalal identitásáról semmit se vall, különben is, valamint vádlottnak, ugy ezen tanuk és Pollák Náthánnak vallomásaikban az idő csak általánosan van megemlítve a kérdés alatti zálogokmánynak elküldésére vonatkozólag, t. i. az 1860. év nyara, annak hónapját és napját nem levén képesek megnevezni.

(Folytatjuk.)

Nyílt kérelem

a helyi kereskedő társulat elnökségéhez.

Mivel a közelmúlt időben pénztárunk, melynek gyarapodásával oly szép és üdvös reményeket tápláltunk egy jövőendő kereskedő nemzedék kiképzésére, a mily növekedésnek örvendett, jelenleg épen annyira meglazult, pedig az éltető források nem, hogy apadnának, ellenkezőleg folytonosan szaporodnak, hanem ily támogatás alatt csalhatatlanul az enyészet útján halad.

Hasonló sorba részesül ifjaink szellemi művelődése is, ha ernyedetlen buzgalommal nem gyámolittatik annak fönttartása;

és végre mivel ugy egyeseknek, de főképen egyleteknek elodázhatlan kötelességük a szárnyakon haladó korral lépést tartani:

atyafiságos tisztelettel fölkérem e társulat igen tisztelt elnökségét sziveskedjék életjelét adni, s igyekezzünk saját ügyeinket egymásközt s együttesen elintézni és utját szegni a hanyagságunkért bizonynyal bekövetkezhető, s méltán kiérdemelt megrovásoknak.

Maros-Vásárhelyt, 1869. julius 18-án.

Staibl Antal.

Lajtántúli dolgok.

A Lajtán tul mostanság, szomorú dolgok történnek. Szláv parasztok és német tornászok között, Laibach mellett véres összeütközés történt. Hasonló eset fordult elő, ámbár kevésbé komoly színezetű, Csehországban. E hó 12-kén a brüni német tornászok voltak kénytelenek csatározni a szláv parasztokkal. Mindannyiszor ez utolsók voltak a kezdők.

Ezeknél még sajnosabb zavargások történtek e hó 12. és 13-kán Morva fővárosában Brünnben. Ugyan is 12-ére virradólag egy részeg és rongyos embert vittek a rendőri őrszobába, ki némileg magához térvén, ámbár még két hasonló fajta ember volt vele, felakasztotta magát. Ez eseményt az illető hírkövések elferdítve terjesztették, s más nap már általános volt a munkások között azon hír: hogy a rendőrök azon embert előbb halálra kintzták, s azután kötéllel fölakasztották. Ennek következtében, hétfőn este, nagy tömeg vonult az említett őrház elé, hol az izgalom annyira nőtt, hogy az őrszobát mielőtt a katonaság megakadályozhatta, teljesen lerombolták. A közbe lépő rendőrséget kövekkel fogadták, s az igénybe vett katonai erőnek is csak több órai erőlködés után sikerült, a rend helyreállítása. Másnap este ismétlődtek a zavargások, s ekkor már komolyabb színezetűek valának. A kirendelt katonaság békítő felszólítása nyelvköltéssel szitkokkal, s kövekkel fogadtatván, sortűzet adott, minek következtében 2 halott s 15 sebesült maradt a helyszínen. Szerdán 14-kén a város polgármestere, a népet falragaszok által csendre és nyugalomra szólítja, mily eredménnyel, majd meglátjuk.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. Végre lehullott tehát a fátyol, mely a párisi válságot borította. Miután Rouher, a törvényhozótestben felolvasta a császári izenetet, mely a senatusban hozott határozatokat taglalja, s melyben a császár hajlandóságát fejezi ki, lemondani a közérdekben bizonyos előjogokról, s engedni változtatásokat, melyek természetes következményei azoknak, melyek időnkint a császárság intézményeibe behoztattak. De a melyeknek nem szabad érinteni a többi jogokat, melyeket a császár a néptől nyert, s melyek lényeges feltételei a kormány-hatalom-

nak, a rend és társadalom öréne. Ez üzenet sem a kamrában sem azon kívül nem gyakorolván kedvező benyomást Rouher, s vele a többi miniszterek is vissza léptek. Most a leendő miniszterek találkozásával foglalkoznak a lapok, mely tekintetben még eddig nincs semmi bizonyos hír.

A törvényhozótesti rendkívüli ülészaka mielőtt bevégezhetné volna az igazolást, e hó 13-n elnapoltatott. Ujabb hírek szerint azonnal összehívják, a mint az új miniszterium megalakul.

OROSZORSZÁG. Azon napon midőn a lengyelek Kázmér király felfedezett hamvait nagy ünnepélyvel elhelyezték, a szt-pétervári hivataloslap, a czárnak egyrendeletét tette közzé, jun. 8-ról, melyszerint Varsóban egy császári orosz egyetem állítandó fel, melynek fenntartására 211,780 ezüst rubel van utalványozva. A rég várt csapás megtörtént, meglátjuk, mily gyümölcsöket fog teremni.

BUKUREST. A magyar-román határszabályozás ügyében ki küldött bizottság elnökévé Negri Constantin neveztetett ki.

RÓMA. Többször volt alkalmunk, rámutatni azon magatartásra, melyet különböző felekezetek, szemben a római zsinattal, venni határoztak. Említettük, hogy néhol a világi kormányok is érdeklődnek az iránt. Megjegyeztük hogy a lapok általában, s a németek különösen sokat foglalkoztak ez ügygyel. Az érdekltség még mai napig sem kevesült. Mai napság is merülnek föl nézetek az iránt: ha czélszerű, vagy szükséges-e a kormányoknak a zsinattal viszonyba lépni, hogy Róma tulhajtásait egyensúlyozhassák? A helyett, hogy subjectiv ömlengésekbe elegyednénk, jobbnak tartjuk, tudósító tisztünkhez képest, följegyezni, mit e tekintetben említésre méltót a napi irodalom hoz. Ilyennek tartjuk egyik berlini szabadelvű lap cikkét, mely tárgyalja az államok magatartását a zsinattal szemben. E cikk oda nyilatkozik: hogy a kormányoknak egyetlen helyes viszonyuk lehet a római készülődésekkel szemben, s ez a nem törődés viszonya, mely ép oly keveset törődik a papi klub törekvéseivel, mint akár ki másval, ki a világ folyásának megváltoztatására kóhol ki terveket. Elmondja, hogy ott, hol az állam megszűnik törődni a hittel; hol az állam mit sem gondol azzal: vajjon az emberek, mit tartanak a vallás csoda történeteiről, ott az emberek szeme közé nem hintett port a közép kori mesterkedés. Elő hozza például Ausztriát, hol mióta vallásszabadság uralkodik, erélyes visszahatás tapasztalható, a clerus tulkapásai ellen. Említi a szentérmü orthodox Spanyolországot, hol a máglyák és torturák annyi áldozatot kívántak, hol mióta az állam nem adja hatalmát az egyház rendelkezésére, a babona és vakhit hátrább húzódtak. Okoskodása oda megy ki: hogy a Rómától való félelem nem más, mint bókölgatás Róma előtt.

VEGYÉS.

* **Hivatalos.** Igazságügyi magyar miniszterem előterjesztése folytán marosvásárhelyi ítélőtáblához

Nagy Sámuel, maroszéki alkirálybíró és törvényszéki elnököt, királyi ügyek igazgatójává, — és

Petri Ádám, marosvásárhelyi ügyvédet, táblai rendes bírót*) ezennel kinevezem. Kelt Budán, 1869. május 11-kén.

Ferencz József, s. k.

Horvát Boldizsár, s. k.

* **Neumann Izrael** bünügyi keresete, melyet most ismertetünk terjedelmesen, mult szombaton ért véget. A 13 napig tartott hosszadalmas végtárgyalás eredménye — a kihirdetett ítélet szerint — 5 évi börtön. A védő ügyvéd ez ítéletet kikérte, miből a felebbezésre lehet következtetni. Az elítelt — látszólag — nagyon egykedvűleg fogadja az ítéletet.

* **Honvédügy.** O felsége megengedte, hogy mind a honvédségi löfegyverek beszerzésénél és átvételénél, mind pedig a ruházati és felszerelési tárgyak átvételénél egy-egy három tagu bizottság állíttassék föl, melyek közvetlenül a magyar honvédelmi miniszterium alá rendeltetnek. Az előbb említett bizottság elnökévé Markovich Adolf honvéd-lovas-alezredes, a bizottság második tagjául pedig Frank Mátyás Antal, eddig másodosztályu százados a József fhg. nevét viselő 37. gyalogezredből, vannak kinevezve. A ruha átvételi bizottság tagjai pedig következők: Nyitrai József őrnagy mint elnök, Moré László és Kugler Antal a József fhg. 37. gyalogezred eddigi főhadnagya.

* **A folyó évi ujonezozásra** nézve, honvédelmi miniszterium kiadta a rendeletet valamennyi törvényhatóságához. E szerint a 43,273 főnyi összes hadjuttalékhoz ad az 1857-ki népösszeírás alapján — nem számítva a határőrséget — a budai hadparancsnokság területe: 30,645 ujonezot, 3,065 póttartalékost; a nagyszebeni hadparancsnokság: 6,001 ujonezot 600 póttartalékost; a zágrábi hadparancsnokság: 2,693 ujonezot is 269 póttartalékost. A rendelet részletesen megállapítja az ujonezozási eljárást is. Ezzel kapcsolatban a hivataloslap egy értesítése szerint: *a jelen ujonezozásnál már hadköteles ifjak, kik eddig önkénytesekként a hadseregbe nem léptek — a folyó évi sorozás beálltáig, azaz augusztus 15-éig még beléphetnek, a folyó évi október 1-jén kezdődő és egy egész évig tartó katona szolgálati tanfolyamra.* A kellőleg felszerelt folyamodások ez ügyben, az illető ezredparancsnokhoz küldendők, mihez még megjegyeztetik, miszerint nincs akadály az ellen, hogy valaki, azon esetre, ha tartózkodási helyén nem magyar hanem más serezed vagy hadesapat lenne elhelyezve, magát egy évi önkénytesként valamely

*) A hivatalos lap 161-dik száma, hibásan, „pót-előadó“-t irt, a következő szám azonban kijavítja a hibát. Szerk.

általa szabadon választandó magyar ezredhez besoroztassa, a tényleges szolgálatot azonban, a nem magyar ezrednél is teljesíthesse.

* **Színház** A szini előadások a közelebbi napokban kissé lanyhán mentek, a mennyiben a közönség, úgy látszik, Prielle Cornelia és Szerdahelyi Kálmán remélt vendégcsereplésére tartogatta magát s e miatt nagyon gyér számban kezdé látogatni az előadásokat. A tegnapi szinlap azonban egy szomorú hírt tesz közzé, mely szerint a várt vendég művészek — betegségük miatt — ez uttál nem fognak körünkbe jöni. Elég kár, — mi azonban így sem esünk kétségbe estéink fölől, melyeket e társulat maga erején is élvezetessé képes tenni. Nem sajnálhatjuk tehát eléggé közönségünk közönyösségét melyet a mult hét végén, a Körözy pár jutalomjátéka alkalmával mutatott, midőn a jutalmazandók — kiknek pedig sok jóízű nevetést köszönünk — jutalom helyett inkább kárt láttak. Igaz, hogy a darab is — Vahot I. Bányarém-e — melyet jutalomjátéku választottak, nem igen alkalmas az érdekeltségére. A részvétlenségre nézt — úgy ez este, mint másnap, a Szökött katona előadásakor — sokat tehetett még az itt mulatott s a színészekkel egy időben működött tyrolai daltársulat is, mely a közönség egy részét a színháztól el s magához vonzhatta.

* **Reiner tyrolai daltársulata** — 4 nő és 5 férfi — négyszer lépett föl az Apolló-teremben s bár nem nagy közönség előtt, de teljes meglegedésre működött. Kitűnő művészeknek nem mondhatnók a daltársulat tagjait: a könnyű, szabatos és összevágó előadás, a népsajátságot visszatükröző dalok, a tagok nemzeties öltözkése s az egyik nő által igen szépen vert czitera azonban kellemes benyomást tőnek a hallgatóságra. A tréfás dalok, sajátos előadási modorukkal jóízűen megnevetették a publikumot s a végül ellejtett tyrolai nemzeti „kakastánc“, végén csattanó csókjával, általános derűtséget keltett. Az előadott darabokat majd mind ismételnők kellett s ez alkalommal a cziterát verő nő, az ismétlendő darab helyett, a Szózatot szépen játszta el. Kapott is érte tapsot eleget.

Bécsi börzei árkelet.

(1869. jul. 16-án).

5% metalliques	63.---
5% nemzeti kölcsön	71.55
1860 államkölcsön	1041.0
Bankrészvén	756 —
Hitelrészvén	294.40
London	124.70
Ezüst	121.75
Arany	5.91
Erd. földt. ment. kötvény	79.—

Laptulajdonos és felelős szerkesztő:
SZÁSZ BÉLA.

HIRDETME NYEK.

(76)

1—3

Ház eladó.

A szentgyörgy-utcában, a fehér-báránhoz czimzett ház eladó.

Ertekezhetni az ügyvivősegi és eszközlési irodában.

(„Déák Ferencz“-utca Bárdosi János ur 297. számú házánál.)

Ezen iroda minden néven nevezendő rendeléseket elvállal és eredeti bécsi, vagy külföldi gyári árban meg hozatja, minden provizio nélkül.

Bécsi árjegyzékekkel ellátva, a t. cz. megrendelő uraságok a rendelés feladása előtt már megtudhatják a kívánt cikkek árait.

(72)

3—3

A „nemzeti biztosító társaság“

alólirt igazgatósága tűz-, jég-, állat- és szállítmány biztosítási ágakban Erdélybeni működése megkezdtevel, egész tisztelettel tudatja a t. cz. közönséggel; miszerint ennek **M.-Vásárhelyt** székelő kötvénykiállítási joggal teljes vagy részbeni káresetek kifizetésével kapcsolatos főügynöksége, képviselével a „Haza“ magyar életbiztosító bank erdélyi vezérügynökét **Novák Bogdán** urat bizta meg.

Azon tömeges pártfogást, melyben már eddigelé is részesíté a t. cz. közönség intézetünket, mérsékelt árszabályaink és általunk nyújtott kedvezményekkel kívánjuk kiérdemelni. Pesten, július hó 1-én, 1869.

KISS, s. k. igazgató.

UJVÁRI, s. k. vezérigazgató.